

Назва дисципліни	Гендерні дослідження
Інформація про факультети (навчально-наукові інститути) і курси навчання, студентам яких пропонується вивчати цю дисципліну	Для студентів 2, 3 курсу усіх факультетів
Контактні дані розробників робочої програми навчальної дисципліни, науково-педагогічних працівників, залучених до викладання	<p>Мурадян Олена Сергіївна, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри політичної соціології, декан соціологічного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна; 61022, Харків, майдан Свободи, 6, північний корпус, 3 поверх, ауд. 346, тел. кафедри (057)-707-54-03; o.s.muradyan@karazin.ua</p>
Попередні умови для вивчення дисципліни	Не потребує спеціальних умов
Опис	<p>Метою викладання навчальної дисципліни “Гендерні дослідження” є окреслення поля гендерних досліджень у просторі сучасного наукового соціального знання.</p> <p>Очікувані результати навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - опанувати сучасну гендерну перспективу у суспільних науках та специфіку соціологічного аналізу гендерної проблематики; - встановити взаємозв’язок між теоріями та дослідженнями сучасних гендерних розподілів у межах української та західної шкіл соціології; - стимулювати пошук адекватних публікацій та критичне осмислення текстів; - стимулювати критичне осмислення соціологічних теорій та досліджень у гендерній перспективі; - опрацювати повсякденні практики гендерного розподілу за допомогою соціологічної теорії та методів; - навчити студентів вмінню формулюванню та аргументації власної позиції щодо однієї з проблем курсу на матеріалі повсякденного життя у сучасному українському суспільстві <p>Теми аудиторних занять та самостійної роботи</p> <p>Розділ 1. СОЦІАЛЬНІ ТЕОРІЇ І ПИТАННЯ ГЕНДЕРУ ТА СТАТІ</p> <p>Тема 1. Етапи розвитку гендерних досліджень. Методологічний підхід до вивчення чинників, процесів і результатів соціального конструювання гендеру. Жіночі, феміністичні, чоловічі студії, студії про геїв та лесбійок, квір-студії. Чотири стадії розвитку гендерних досліджень.</p> <p>Тема 2. Основні теорії фемінізму. Соціально-історичні витоки фемінізму. Фемінізм як теорія, як дослідницька парадигма та як соціально-політичний рух. Хвилі фемінізму. Сучасний стан та перспективи розвитку фемінізму. Марксистські засади фемінізму. Соціалістичний фемінізм та його гендерні аспекти. Гендерна теорія як втілення марксистської методології трансформації суспільства. Неомарксистські аспекти гендерної теорії. Психоаналітичне пояснення фемінізму як ідеї та руху. Радикальний фемінізм. Інтерсекційний фемінізм.</p> <p>Тема 3. Соціологічні дослідження маскулінності. Маскулінність як особливий об’єкт вивчення соціології гендеру. «Привілейованість» фемінності та утиск маскулінності у феміністичному аналізі. Відповідь гендерних теорій на феміністичну асиметрію. Маскулінність як об’єкт ідеологічних атак у сучасному світі: нові напрями гендерного аналізу.</p>

Тема 4. Між дискурсом та матерією: переосмислення трансгендерності та тіла у квір-дослідженнях. Трансгендерність: явище в контексті багатьох дискурсів. Трансгендери у гендерно-маркованих просторах. Цисгетеронормативна матриця. Квір у науковому дискурсі. Погляди Терези де Лауретіс, Мішеля Фуко, Джудіт Батлер, Елізабет Гросс, Анамарі Джагоз. Піраміда ієрархії сексуальних цінностей Гейл Рубін. Ігор Кон: квір як продукт постмодернізму.

Розділ 2. КОНСТРУЮВАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПОРЯДКУ СУСПІЛЬНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ У ДОСЛІДНИЦЬКОМУ ФОКУСІ

Тема 5. Соціальне конструювання гендерної нерівності. Поняття соціального конструювання в гендерній сфері. Гендерний аспект соціальної структури і стратифікації. Гендерна нерівність: виникнення, фактори, версії, трансформації. Гендерний аспект стратифікації та соціальної мобільності. Соціологічний аналіз гендерних проявів структурної нерівності. Гендер як стратифікаційний ресурс або кастова стигма. Методики вимірювання гендерної нерівності : індекси та рейтинги. Місце України у міжнародних дослідницьких проєктах з тематики гендеру. ЛГБТК+-дослідження.

Тема 6. Гендер-обумовлене насильство як порушення прав та свобод людини. Складові поняття гендер-обумовленого насильства та його актуальні сфери. Жінка та чоловік як об'єкти гендер-обумовленого насильства. Домашнє насильство, сексуальне насильство, торгівля людьми, насильство на робочому місці, небезпечні практики. Гендер-обумовлене насильство в регіонах, які постраждали від конфлікту. Тіньова пандемія гендр-обумовленого та домашнього насильства.

Тема 7. Соціологічний аналіз гендерного аспекту економіки і праці. Гендерні аспекти системи зайнятості. Вплив диверсифікації робочої сили на гендерну нерівність. “Домашня робота” як елемент та інструмент гендерної асиметрії. Виправдання гендерної асиметрії у трудових відносинах. «Скляна стеля». Як пандемія COVID-19 змінила ринок праці в Україні. Безробіття епохи коронавірусу. Гендерна структура неформальної зайнятості у період пандемії.

Тема 8. Політика і громадсько-публічна сфера крізь призму гендерного питання. Роль держави у відтворенні гендерної нерівності та стереотипів. Освітня система у конструюванні та трансляції гендерних стереотипів (енциклопедії, букварики, підручники, зайнятість, гендерна педагогіка). Соціологічне дослідження відтворення гендерних відносин у сім'ї (гендерна соціалізація, сімейні ролі, їх відтворення; сімейне насильство). Гендерні наслідки пандемії в питаннях безпеки та захисту у світі.

Тема 9. ЗМІ у конструюванні та трансляції гендерних стереотипів. Масова комунікація та гендерні стереотипи. Конструювання гендерних стереотипів у ЗМІ. Трансляція та закріплення гендерних стереотипів у ЗМІ. Реклама як поле гендерної стереотипізації. Кіновиробництво як фактор динаміки гендерних відносин. Інтернет та гендерні відносини. Сучасний розвиток гендерних досліджень у вимірі соціології: теорія та практика.

Тема 10. Регіональний аспект гендерної нерівності. Скандинавська модель досягнення гендерної рівності. Індія: історико-культурні фактори гендерної нерівності та гендерного дисбалансу. Гендерна політика Китаю: наслідки традицій. Африка: континент тотальної нерівності. Подолання пандемії та підвищення стійкості до надзвичайних ситуацій шляхом захисту прав людини та гендерної рівності.

Методи контролю результатів навчання

Поточний: підготовка доповіді на самостійно обрану тему. *Семестровий:* у формі заліку.

Мова викладання - українська.